

Svend Auken's nytårsprediken

Taler

Svend Auken
Folketingsmedlem for
Socialdemokratiet

Dato

4. januar 2005

Sted

Vartov Kirke

Omstændigheder

Nytårgudstjeneste i Danmarks Radio ved årsskiftet 2004/2005 ved Margrete Auken

Jordens salt – Verdens lys

”I er jordens salt. Men hvis saltet mister sin kraft hvad skal der så saltes med? Det duer ikke til andet end at smides ud og trampes ned af mennesker. I er verdens lys. En by der ligger på et bjerg, kan skjules. Man tænder heller ikke et lys og sætter det under en skæppe, men i en stage så det lyser for alle i huset. Således skal jeres lys skinne for mennesker så de ser jeres gode gerninger og priser jeres fader, som er i himlene”. (Matt. 5, 13 – 16).

’Jordens salt’, ’verdens lys’ ’jeres lys skal skinne for mennesker så de kan se jeres gode gerninger’, er det os Jesus tænker på? Os danskere 2005?

Ja, teksten om ’jordens salt’ og ’verdens lys’ er møntet på os. Det er os Jesus retter ordene til – som han gjorde det, da han talte til folkemasserne på bjerget i Galilæa. Langejs fra var de kommet for at høre ham, der kaldte sig Messias, Guds søn. Profeterne havde spået om Messias komme og jødefolkets udfrielse. Men her var en tømrersøn fra Nazareth – ikke en kongesøn fra Jerusalem – der

udgav sig for at være Messias. Jesus var til deres store skuffelse ikke en politisk frihedshelt for det besatte Palæstina. Han var tilmed overhovedet ikke politisk korrekt. Hans program var ikke genskabelsen af et stærkt jøderige befriet fra romersk besættelse, og han plejede åbenlyst omgang med samfundets mest foragtede: 'Tolderne', besættelsesmagtens jødiske håndlangere, dem, der krævede skat op til romerne.

Det var det enkelte menneskes fri-gørelse der optog ham. Hver sjæl – også de udstødte og foragtede var dyrebar for Gud, hans far. Enhver – uanset social placering, formue eller etnisk tilhørsforhold – var den mulige modtager af Guds nåde. ”Salige er de fattige i ånden, for Himmeriget er deres”, ”Salige er de sagtmødige, for de skal arve jorden” og ”Salige er de, som hungrer og tørster efter retfærdigheden, for de skal mættes”, hedder det i bjergprædiken før ordene om jordens salt og verdens lys.

Bjergprædiken er et nøglested i Evangelierne. Evangelium er græsk og betyder 'glædeligt budskab'. Det glædelige budskab er Jesu lære om Guds kærlighed og tilgivelse af mennesket. Det er glæden uden ende. For den er forbeholdt ethvert menneske til enhver tid. Den kræver kun, at vi lægger vores skæbne i hans hænder og ikke deponerer den hos en anden gud. Denne nåde er for os i dette liv. Denne nåde er her og nu. Denne nåde gør mennesker fri. Byrden er løftet af vore skuldre. Fri-gørelsen betyder overskud til kærlighed og et rigt liv med andre, men det betyder også krav til os. Nåden kan vi ikke gøre os fortjent til. Den kan vi kun tage imod som en gave. Men det at nåden er gratis, ”det vi for intet fik”, betyder ikke, at vi bare kan leve som før. Det er det dagens tekst handler om. Den, der har set lyset, er selv 'verdens lys' og må lyse for andre. Den, der har mødt kraften, er selv 'jordens salt' og må ikke miste saltets kraft.

Meningen her er ikke at man skal kunne se på mennesker, hvem der er frelste, og

hvem der ikke er. Jesus afskyede al udvendig gudsyndelse og iøjnespringende godgørenhed. I bjergprædiken fortæller han os for eksempel, hvordan vi skal bede.

Han siger ”Og når I beder, må I ikke være som hyklerne der ynder at stå og bede i synagoger og på gadehjørner for at vise sig for mennesker. Men når du vil bede så gå ind i dit kammer og luk din dør.” Og Jesus fortsætter, ”Når I beder så lad ikke munden løbe som hedningerne gør, fordi de tror at de bønføres for deres mange ord. Dem skal I ikke ligne”, og så lærer Jesus dem den enkle bøn, Fadervor.

Jesus advarer også i bjergprædiken mod selvgod godgørenhed i fuld offentlighed. Han siger, ”Pas på at I ikke viser jeres retfærdighed for øjnene af mennesker for at blive set af dem for så får I ingen løn hos jeres Fader.. Når du giver almisse så lad ikke blæse i basun for dig som hyklerne gør det i synagoger og på gader for at prises af mennesker.. Når du giver almisse, må din venstre hånd ikke vide hvad din højre gør for at din almisse kan gives i det skjulte.”

Gudsforholdet hører til i det skjulte. Det er et personligt anliggende mellem Gud og det enkelte menneske. Det skal der ikke skiltes med. Gå ind i dit værelse og luk døren. Gæmildhed må heller ikke være for at vise, hvor from og god man er. Alligevel, siger Jesus, skal vores lys ’skinne for mennesker så de ser jeres gode gerninger’. Nåden skal vi bare modtage som en nådesbevisning, uden at vi med vores egne fortræffeligheder, godgørenhed og rigtige meninger kan gøre os fortjent til den. Men samtidig skal vi næsten bogstaveligt talt bestige bjerget og svinge med lampen for at lyse for andre og dele ud af kraften, som man salter kødet for, at det skal holde sig sundt og velsmagende.

Hvad betyder dette mystiske dobbelte signal for vores liv? Gudsforholdet er i det skjulte, et personligt anliggende, som man ikke må påberåbe sig og vigte sig af overfor verden. Alligevel er vi 'jordens salt' og 'verdens lys'. Hvad er det for en sær dialektik, Jesus benytter, når han på en og samme tid plæderer for det skjulte i menneskets forhold til Gud og vores pligt til at udstråle lys og kraft overfor vores medmennesker, overfor vores tid og samfund?

Lad mig prøve at give et bidrag til løsning af dette paradoks, denne tilsyneladende modsigelse ved at sige noget om forholdet mellem kristendom og samfund, tro og politik?

Ingen kan tage Gud til indtægt for sine politiske holdninger. Her kan den skjulte Gud ikke give sig til kende. Kristne værdier giver ikke forrang til bestemte ideologier. Afstandtagen fra andres holdninger i Jesu eller kirkens navn giver ingen evangelisk legitimitet. Noget af det mest ubehagelige er forfølgelsen af andre religioner med det Nye Testamente løftet som et bøddelsværd.

Engang var det jødedommen, der var genstanden for nogle 'kristnes' forfølgelse. Nu er det Islam og de millioner, der lever som muslimer, der vækker andre kirkelige retningers selvretfærdighed og trang til forfølgelse. Her tænker jeg ikke på den nødvendige kritik af de fundamentalistiske islamister og bekæmpelse af islamistisk terrorisme. Nej, jeg tænker på den massive undsigelse af Islam som religion. Prøv engang at tage, hvad der skrives om muslimer i Danmark, og så indsæt ordet 'Jødedom', hver gang der står Islam, og ordet 'jøder' hver gang der står muslimer, og man vil se hvilket skråplan, vi er på vej nedad.

Det giver ingen mening at svare på spørgsmålet om, hvad der er ens politiske ståsted med 'Jesus er min læremester og bibelen er mit program'! Jesus ønskede ingen politisk rolle, og hans budskab er ikke en stribe politiske læresætninger. Man kan heller ikke ved gode 'kristne' politiske handlinger gøre sig fortjent overfor Gud.

Alligevel kræver Jesus af os, at vi skal være 'jordens salt' og 'verdens lys', og at vi skal lyse for mennesker. Men hvordan kan man være 'jordens salt' og 'verdens lys' uden at gå ind i sin tid, blande sig, vise engagement, bekæmpe uretten, støtte den svage, have solidaritet med de udstødte, vogte skaberværket: naturen, miljøet, og træde op imod dem, der vil krig og undertrykkelse?

Mange mennesker viger tilbage for denne konsekvens af bjergprædikens krav om at være 'jordens salt' og 'verdens lys'. Er det alligevel ikke en kritisabel sammenblanding af religion og politik, og risikerer man ikke ligefrem at blive hængt ud for at misbruge Gud og tage hans navn forfængeligt, spørger man?

Jeg har stor respekt for den folkelige skepsis overfor de store ord og den alt for hårdtrukne brug af idealer og værdier. Den deprimerende krig i Irak udkæmpes ikke blot som en strid om olie og sikkerhed overfor national selvbestemmelse, men som en krig mellem to projekter, der begge påberåber sig de højeste idealer. Den ene part føler sig berettiget til at dræbe tusinder for at skænke Irak vestligt demokrati, den anden foranstalter bagholdsangreb og bombeaktioner og dræber andre tusinder af uskyldige irakere for at beskytte den hellige lære mod Vestens vantro.

Alligevel mener jeg ikke, der er noget forkert i, at et menneske med et kristent/religiøst ståsted engagerer sig i sit samfunds problemer og samtidig vedkender sig sine religiøse værdier som afsæt. Nåden er det, vi for intet fik. Men netop denne nye frihed, vi har fået gennem troen, skaber nye kræfter til at række ud mod andre og yde en indsats. Troen giver nyt lys, ny kraft – også til at skabe et mere retfærdigt samfund. I skal være 'jordens salt' og 'verdens lys' er i virkeligheden Jesus' anvisning til os om at gå ind i vores tid og gøre en forskel – uden at vi kan tage hans navn forfængeligt eller påberåbe os nogen facitliste hentet fra ham.

Hvis de kristne værdier er basis for de kristnes engagement og en løftestang for kirkernes deltagelse i samfundets kampe, hvad taler vi da om for værdier? Svaret på det spørgsmål er ikke enkelt. Forkyndelsen om synd, fortabelse, nåde og liv givet af Gud, egner sig selvsagt ikke til den politiske kamp. Naturligvis kan man ikke sige "Stem på mig – og dine syndere er dig forladt. Stem på min modstander og den evige fortabelse er sikker". Vi forundres også, når såkaldt evangeliske kristne i USA forfølger dem, der siger ja til kvinders ret til abort eller ja til homoseksuelle ret til at indgå ægteskab, eller som taler om at 'Gud er kommet til det Hvide Hus', når præsidenten genvælges. Og vi oprøres når muslimske fanatikere bruger selvmordsbomber og dræber uskyldige mennesker for at fremme religiøse formål.

Men lad mig alligevel forsøge at fremhæve kristne værdier, der har en betydelig aktualitet i relation til vores samfunds udfordringer. Lad mig især nævne barmhjertigheden, hjælpen til de fattige og svage, solidariteten med de udstødte, skepsis overfor grådighed og egoisme, imødekommenhed overfor fremmede, ansvarlighed overfor natur og miljø, og troen på en solid social orden som en betingelse for retfærdighed.

Da jeg var ung, var det en stor inspirationskilde at præster gik forrest i kampen mod apartheid i Sydafrika og raceadskillelse i USA. Martin Luther King og senere Desmond Tutu blev rollemønstre for os. Det har glædet mig, når præster og kristne lægfolk har ført an i kampen mod krig og undertrykkelse. I kampen for Algeriets befrielse tog den katolske kirke de arabiske frihedskæmperes parti. Modstanden mod Vietnamkrigen blev i USA anført af aktive kirkefolk, kampen mod kommunismens undertrykkelse i DDR blev til indenfor rammerne af den evangeliske kirke, og krigen i Irak har mødt universel afstandtagen fra alverdens kirkesamfund.

Jeg er fuld af beundring over det kæmpearbejde der udføres af de katolske præster i Sydamerikas fattigkvarterer, af de lutherske kirkers nødhjælpsarbejde, ikke mindst vores egen Folkekirkens Nødhjælp, af private kristelige organisationer som Frelsens Hær og Kirkens Korshær i vores eget land. Der er så meget at tage fat på. Tænk bare på at 90.000 danske børn i 2005 lever under fattigdomsgrænsen, samtidig med at butikscentrene er nærmest eksploderet af julehandel. Eller at U-landshjælpen kun udgør nogle få promille af de rige landes velstand.

Motivet for at gøre en indsats behøver ikke at være kristent. Mange andre bevæggrunde er fuldt så legitime, og kristne og ikke-kristne arbejder udmærket sammen om at gøre verden til et bedre, mere retfærdigt sted at være for mennesker. Men hvordan man kan læse evangelierne uden at blive grebet af eller blive bestyrket i et ønske om at engagere sig og vælge side i tidens store spørgsmål, er mig en gåde. Gudsforholdet tilhører det skjulte, det underste lag. Men derfra og til at føle sig forpligtet – med alle sine menneskelige fejl – til i det små eller store at blive ”jordens salt’ og ’verdens lys’ er rejsen, synes det mig, kort og lige.

At elske sin næste som sig selv er buddet over alle andre bud. Med til næstekærligheden hører dette, at hjælpe når nogen er i nød, hvis man kan. Denne pligt gælder uanset alle politiske hensyn. Det nødlidende menneske er vores næste og har krav på vores hjælp. Derfor virker det absurd, når nogen vil begrænse buddet til kun at dreje sig om kærlighed til den, der ligner en selv, taler samme sprog, lever i nærheden, en nabo, en slægtning eller en arbejdskammerat. For Jesus var pointen i fortællingen om den barmhjertige samaritaner netop, at det var den fremmede, der hjalp – med fare for sig selv – voldsofferet på landevejen, ikke hans velbjergede artsfæller. Den første, der gik forbi den overfaldne, var tilmed en præst, fortæller Jesus. Den anden, der svigtede sin pligt til at hjælpe, var en 'levit' i Jesu lignelse, en hjælpepræst. Det var den fremmede, ham fra Samaria, der hjalp.

Man kunne med en omskrivning af et smukt slogan sige: 'En fremmed er den næste, du ikke har mødt endnu.'

Vores tro skal gøre os til 'jordens salt' og 'verdens lys'. At tro er at få kraft til at leve. At leve er at hjælpe. At hjælpe er at give mennesker værdighed. At give værdighed er at kæmpe mod uret og undertrykkelse og for de grundlæggende menneskerettigheder. At kæmpe er at vælge side og engagere sig. Tro, liv, hjælp og kamp hører uløseligt sammen.

I er 'jordens salt' og 'verdens lys'. Der er nok at tage fat på. Netop nu i årsskiftet 2004/2005 oplever verden en frygtelig naturkatastrofe, og vores tanker går til de titusinder af familier, der er blevet ramt i det sydlige Asien. Men det nye år giver os muligheder for at forbedre vilkårene for mennesker i verden. Et nyt år er altid en håbets tid.

Godt nytår til os alle. Amen.

Tags

Nytårstale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jordens-salt-verdens-lys>